

(המשך ממעמד 13)

כתוצאה מזה, כמעט שום מיפעל של "עכשיו" אינו זוכה לכיסוי עיתונאי הוגן במדורו של עומר — וזו האשמה חמורה לא רק נגד עומר, אלא גם נגד "העולם הזה" בכלל, שמשלים עם מצב־דברים כזה.

למשל, כאשר יצאה לאור חוברת "עכשיו" 37-38, אשר הכילה למעלה מ-400 עמודי ויצירות של מיטב היוצרים הישראליים של דור־המדינה, מתוך זך, דויד אבידן ויונה וולך, עד יותם ראובני ומאיה בז'ראנו, החלטת עומר פשוט: "עכשיו" יק! כאשר התקיים בשבועות אלה המארתן הסיפורתי הגדול מסוגו בארץ, המשותף ל"עכשיו" ול"סימן קריאה", שאיחד את הכותות הסיפורתיים של דור־המדינה, העלים עומר לגמרי מקוראי "העולם הזה" את המאורע הזה. מי שהיה שואב את המידע הסיפורתי שלו ממדורו של עומר, לא היה יודע שחשמי יממות רצופות התקיים בתל־אביב המארתן הזה, מתוך הרבה התנדבות, רוח טובה ומופעי סיפורת של מיטב היוצרים, שכל אמצעי התיק־שורת האחרים דיווחו עליהם בהרחבה כלומר, קוראי "העולם הזה" מקבלים מידע מעוות תמורת כספם, מידע המסולף על־ידי שינאוותיו הפרטיות של עומר.

ומה לגבי הוצאת־הספרים של "עכשיו" והתפקיד ההיסטורי והנוכחי של "עכשיו"? כאן חוגגים חסי־לומים של עומר הג פרוע. פשוט אין שום קשר בין כתיבתו לבין המציאות. הוא אפילו אינו טורח לשוות תדמית סבירה של אמת לשקרו. למשל, הוא אומר ש"עכשיו" נותר בלי משתתפים ושאינו בעצמי כותב את רוב הדברים המתפרסמים בו. במקום להתפלמס עם דברי־הבל ורעות־רוח אלה, אביא לפני הקורא את תוכן סדר החוברות האחרונות של "עכשיו" (לפי דוד הופעת הדברים בתוכן כל חוברת). משתתפי "עכשיו" 31-32 היו זלדה, גבריאל פרייל א.ב. יהושע, הרלד שימל, דן מירון, אנדר אלדן, רפאל אליעז, עזריאל קאופמן, צבי מאירוביץ, יונה וולך, רפי לבאי, דגנית ברסט, מיכל נאמן, דוד גיתנון, אריה סיון, גבריאל מוקד, עודד פלד, פנינה כספי, יודו בסוק, יוסף מונדי, א. דורית, יעל גלוברמן, אלונה פרנקל, תרגומים: אן גינסברג, לורנס פרלינגסטי, רוברט בליי, תיאודור ו. אדורנו, יעקב גלאטשטיין.

ב"עכשיו" 33-34 השתתפו: גבריאל פרייל, מרדכי גלדמן, אהרון אפלפלד, עוזר רבין, דן מירון, דויד אבידן, משה בן־שאול, א. דורית, יצחק אורפז, יוסף בן־גל, חנו חבר, אשר רייך, מוטי בהרב, יצחק בקון, יעקב בסר, שלומית כוחן, שלומית אפלד, דן ערמון, שמעון צימר, מתתיהו ארנון, אלי בכר, מיכאל דרוקס. בתרגום: מאריאן מור, תומאס מאן, שירה רומית — הוראטיוס וקאטולוס, ו.ה. אודן, אדריאן ריץ, יעקב פרידמן, יעקב גלאטשטיין, ורג'יניה וולף.

ב"עכשיו" 35-36 השתתפו: יונה וולך, א.ב. יהושע, א. דורית, יורם קניוק, דויד אבידן, תמר גטר, אורי צבי גרינברג, שושנה אביגאל, אהרון שבתאי, יוסף מוני, די הרולד שימל, יותם ראובני, יהושע גרינפילד, מאיה בז'ראנו, גבריאל מוקד, דן מירון, אריה סיון, אסתר ראב, גבריאל פרייל, פנינה כספי, רוני סומק, אנטון שמאס, אשר רייך, יעל גלוברמן, מוטי בהרב, רחל חלפי, פרץ בנאי, דן לוי, ובתרגום: סילביה פלאת, ר'אלאס סטיבנס, אלזה לאסקר־שילר, סמואל בקט, ה.ד. (הילדה דוליסל), סאביילי גרינברג, צ'ארלס אולסון, גיום אפ־לינה, שארל בודלה.

ב"עכשיו" 37-38 השתתפו: דויד אבידן, יונה וולך, עמוס עוז, מרדכי גלדמן, גבריאל מוקד, אהרון שבתאי, א. דורית, יורם ברנובסקי, מתתיהו ארנון, נתן זך, יותם ראובני, גבריאל אלישע, מאיה בז'ראנו, אשר רייך, רחל חלפי, רוני סומק, שלומית כוחן, מיכאל איוזמן, אורי ליפשיץ, מיכל נאמן, עודד פרינגרש, עמי שביט, יאיר גרבוז, אריה סיון, יעקב בסר, קלוד גדלמן, משה בן־שאול, פרץ בנאי, יצחק לאור, אורציון ברתנא, יעל הרוסי, עודד פלד, מרדכי אבי־שאול, עזרא זוסמן, יעקב קיר, יהודית מוסיאליעזרוב, אלי בכר, אנדר אלדן, חיים תדמון, כרמלה גט, פינחס פלאי, ישראל ברמה, אבי כץ, זלי גורביץ, ענת שנוינסקי, מאירה אלאשא, סנאית גיססי, גד קינר, יווה שמיר, שאול דישי, בן־ציון בן־משה, עזריאל קאופמן, יגאל גלאי, יוסף מונדי, ש. מנוחה, ובתרגום: אודן, אליוט, ג.ב. מארקס, טיבולוס, דויד רוזנברג, ג'ון ברימן, דורותי ריצ'ארדסון, תרגומים מהשירה הסינית, מחמוד דרוויש ונאווה ח'יר "עכשיו" תירגם בכלל פרקים נרחבים מהשירה הפלס־טינית, בלוק ורמבו. מאות משתתפים של סופרי דור־

המדינה — מחזותיקים והמפורסמים שבהם עד צעירי־הצעירים של שנות השבעים. (אבל עומר ניסה להשתק גם את ספרה החשוב של המשוררת הצעירה והמוכ־שרת מאיה בז'ראנו, שכל הביקורת גמרה עליו את ההלל, רק משום שיצא לאור בהוצאת "עכשיו").

לאור רשימה זו מה נותר מטענתו הנלעגת של עומר, כי "עכשיו" נותר בלי משתתפים וכי אני עצמי ממלא את דפיו!! אכן, הוא מוצג במערומו הנל־ענים. מה עוד שאין הוא מבין, כי שוב, כמו בשנות ה-50 וה-60, היצירות החדשות והחשובות באמת של שנות ה-70 נדפסו ב"עכשיו", שחידש גם הפעם את התפישות המסורתיות של דור־המדינה. אגב, עומר בוודאי היה נותן הבהרה, הרבה מאד, אילו לרשימה נכ־בדה זו של משתתפים היה נוסף שם קצר אחד, השם דן עזרי.

אוסף עוד לכך את התפקיד המרכזי של "עכשיו" בהדפסת יצירות חדשות ובהוצאה לאור של ספרים ראשונים מאת מיטב סופרי דור־המדינה. הוצאת "עכשיו" פירסמה את קבצי־הסיפורים הראשונים של א. אפלפלד וי. ראובני בפרוזה, את ספר־הביקורת הראשון של עדי צמח, את מחזותיהם הראשונים של מונדי, עמיחי ואבידן, את הפואמה הראשונה של עמיחי, ואת ספריהם הראשונים של יונה וולך, דליה הרץ, מאיר ויזלטיר, יאיר חורביץ, אהרון שבתאי וישראל פנקס, את ספרי השירה של דויד אבידן ומונח בן ויצירות רבות אחרות. גם חוסר האחריות של עומר אינו יכול לטשטש את התפקיד ההיסטורי והנוכחי של "עכשיו". בכל האמור לעיל התייחסתי רק לסילופיו השיטתיים של עומר בענייני סיפורת ולעירוב בלתי־נסבל, הנהוג אצלו בין עניינים אישיים לפולמוס הסיפורתי. ואילו בענייני אקדמיה, וכן במה שנוגע לכתיבתו האישית אינני רואה בכלל צורך להתייחס להערוותו בתחומים שאינם מבין בהם דבר ושחם בכלל אכזריים לבניו. מכל מקום, לאור האמור לעיל ברור שעליו לאחל ל"העולם הזה" שיהיה לו עורך מאוזן יותר של המדור הסיפורתי.

גבריאל מוקד, תל־אביב

סמל פאתטי

כאתנו של בילעם גויס שמי הצנוע לשאת את ידידי דן עומר במסעו לקלל את גבריאל מוקד ובית "עכשיו". ניתנת האמת להיאמר, לפני שנים אחדות כבר נהג כמוהו ד"ר מוקד עצמו, במסע־רימום לאותו בית, שפורסם (למחר את הפלא) בכתב־העת "סגור", "סימן קריאה". גם הנומר המוקדי וגם הנוסח העומרי על מאורעות־היסוד שקדמו לחקמת בית "עכשיו" לוקות בחסר, ובעיקר — בדיוק. כיוון שכאן מדובר בנוסח שפורסם בשבועונים הנכבד אסתפק בתיקון השגיאות והטעויות שפורסמו ב"נמר של נייר" — מוסף שאותו אני קורא בדרך כלל בחיבה, אם כי לאו דווקא בהזדהות.

ידידי דן עומר טוען (ומביא את ד"ר מנחם פרי כתנא דמסייע) כי "גילית" את "דור המשוררים" וולך, ויזלטיר, בן, חורביץ. אין הדבר מדויק ולו משום שמשורר טוב — וארבעת אלה נימנים על המשובחים שבמשורריו — אינו מתגלה אלא ניגלה. אלמלא היה בא בקשרים עם — נגיד — מקסים גילן או גבריאל מוקד, ברור שבא היה במגע עם עורך או סופר או מבקר אחר, שהיה פותח לו את השער (הרחב למדי) אשר מוביל למערכות סיפורת־ישראל.

אך כיוון שבתיעוד מודקדק עסקינו, נדייק: גבריאל מוקד גילה את מנחם בן, וגם את יאיר חורביץ. יונה וולך פירסמה שירים אחרים שלחצתי עליה לא להשמיד את הנכס הסיפורתי שהיה צורר בידה של אותה נערה רוטטת בת 17, אשר היתה אז המשוררת. איני יודע מי "גילה" את יאיר חורביץ. אולי גילה עצמו על־ידי הפעלת מרפקים — כפי שעשה חברו וחברו של בן, יורם ברנובסקי, כיום עורכו הסיפורתי של ה"הארץ". כיום, מעבר לערפילי השנים ודמיון־המבקרים, פשוט אין לדעת.

פרשה אחרת, וגם בה אי־דיוקים — ייסוד בית "עכשיו". בראשית היה כתב־עת בעל איכות גרועה למדי, בעריכתו של ברוך חפץ, איש־אשכולות צעיר מירושלים. בא אלי ברוך חפץ וביקש ממני להצטרף למערכת, "אוגדן" (כך נקרא אותו פירסום קיקיוני). הסכמתי, בתנאי שהמערכת תשתנה, ואומנם גייסנו לעניין את אורי ברנשטיין ועוד אחד מחברי המערכת המקוריים שרד, אף הוא.

גיליון "אוגדן" מס' 2 היה, אם תרצו, שלב־ביניים בין היעדר פירסומים מוחלט לבין "עכשיו". בעיקבותיו באה הראשונה מתהפכות סיפוריות רבות (ניתן גם לקרוא לזה אינטריווה), שכגבריאל מוקד מצורף למערכת ודוחק את רגלי גס נתן זך צורך — אך רק כדי להימלט מאותו כתב־עת אחרי הופעת גיליון או שניים. בשך הכל, היה "עכשיו" לא רק "סדר־עבודה" כדברי גמר של נייר, אלא גם כלי־לוחמה חשוב במערכת בינגילית וסכולאסטית שהשתוללה בימים ההם. אסביר את דבריו.

וקללות לרע, התפארות מנוף הארץ ומכוח היצירה של העמל החירואי וגם קורטוב של התחנפות למקורות המיקראיים של סיפורתנו. שמות! אהרון ומתי מגד, חיים גורי, חיים חפר ומשה שמיר (כן, כן...), שלא לצטט אחרים.

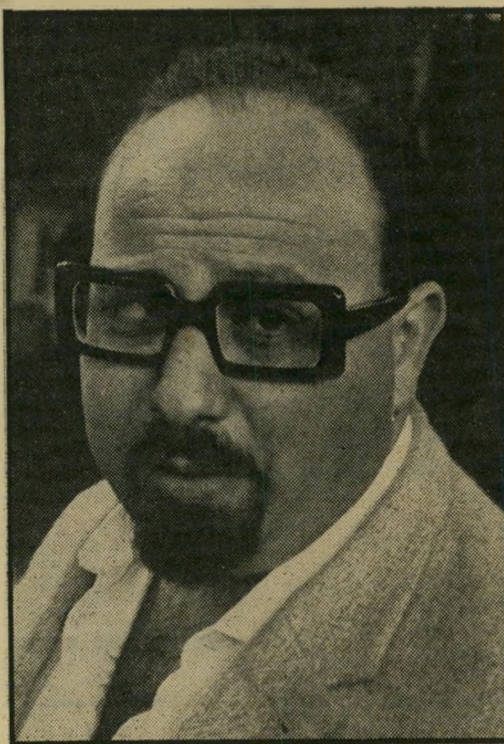
לאלה מאיתנו שהיו מושפעים על־ידי נופים אחרים וחיו בצל חוויות שונות במיקצת לא היה מקום לכ"תוב, פשוטו כמשמעו. היו אז, בארץ, כתיסר מוספים סיפורתיים שבועיים או דו־שבועיים. ואף לא אחד מהם היה מפרסם מה שכוונה אז כ"סיפורת אוואנטגרדית", כלומר — לאו דווקא מגמתית, לאו דווקא בעלת חוט־שני אריסטוטלי, לאו דווקא "מוסרית" ולעיתים אף — שמעו שמיים! — סתם אסוציאטיבית. "עכשיו" ולפניו "אוגדן" ואחריהם כמה מוספים שפתחו את טוריהם לאלה שהתפרסמו ב"עכשיו", פרצו את חומת־ההשתקה. וזוהי זכות שאין לקחת מכתבי־עת אלה, גם אם באו בעיקבותיהם טובים יותר כ"יובל" ו"סימן קריאה" כ"קילטרטון" ועוד.

לבסוף יורשה לי להביע דיעה אישית על יצירתו של גבריאל מוקד. לא קראתי את ספריו בשנים האחרונות, שהיו מזה תשע שנים עיסוקי לאו דווקא בסיפורת אלא במה שמאיים לאפס את קיומה של סיפורת עברית בכלל — הסיכסוך הבינמרחבי. אך עוד בטרם "התפתרתי" מן העיסוק בסיפורת (ובביקורת סיפורת־תית), זכיתי לקרוא כמה מן הקטעים הסיפורתיים־הגו־תיים־ביקורתיים שגבריאל מוקד כינה אז, בפשטות אל־גנטית, "הוואריאציות" ואשר כונסו ופותחו כנראה לאחר מכן בספריו.

הוואריאציות נגעו, בחלקן, במיתוס של "חולצת נסוס", בגד־פאר, כתות־פסים נוצצת, הדבקה בבשרו של האיש הלושב אותה והופכת חלק ממנו, לטוב ולרע. אגדה זו, המסמלת לא רק את הציונות המדינית אלא גם את טירוף־העריכה־הביקורת, סימלה בעיני מוקד את דרכו ואת דרך סביבתו (שלא פעם נימנע מלהבדיל ביניהן). ייתכן שלאחר מכן סיבך מוקד את הנושא הזה, ואת פשטותו של כמה מן ה"וואריאציות", ייתכן גם שהספרים פשוט לא טובים. לא אדע, כי לא קראתי. אך אגיד זאת, בוודאות גמורה:

כמו ש"עכשיו", למרות פגמיו ופגמיו־עורכו, פרץ פירצה חשובה שהפתחה את שדה־הספר העברי, כן גב־ריאל מוקד, וחולצת־הנסוס שלו, הפכו בעיניהם של כמה מאיתנו לסמל אישי. לאו דווקא אותו סמל שמוקד רוצה היה להוות (מחנה־סיפורת ומורה־דור) אלא סמל מצחיק יותר, פאתטי יותר — אך גם חשוב ובעל־ערך יותר: סמל האיש הדבק לכך במלאכתו עד כי מלאכתו דבק בגופו ובנפשו והופכת לחלק ממנו. וזאת לא תוכלו לקחת ממוקד, גם אם תחשפו את ערוותו האישית עשר מונים.

מקסים גילן, פאריס

מקסים גילן

לסיפורת הישראלית את הסיגנון המיזרח־אירופי. עם הקבוצה השנייה, שעתידיה היתה להיכנס להיסטוריה כ"דור הפלמ"ח", משום שנתמכו על־ידי ספריות הקיבוץ הארצי וספריות הקיבוץ המאוחד, נימנה שלל של ז'אנרים נובים צעירים וצעירים פחות, שכתבו כאילו והם חיים ברוסיה של סטאלין וכאילו סטאלין זה היה ציוני. כל־מר — סיגנון קפוא, דמויות של קארטון, שבחים לטוב